

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 16 januari 1945 kl. 3.30 em.

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksgäldskontoret, jämlikt § 51 av det för nämnda verk gällande reglementet, till riksdagen avgivna berättelsen angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1944 års riksdag avgavs, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 16 januari 1945.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande: se anteckning å memorial nr 1.

Fullmäktiges i riksgäldskontoret berättelse till 1945 års riksdag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret få härmed jämlikt § 51 av det för verket gällande reglementet avgiva berättelse om riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1944 års riksdag avgavs.

Härvid vilja fullmäktige erinra om att riksgäldskontoret för varje budgetperiod utger en årsbok, vari utförliga redogörelser lämnas för inträffade förändringar i riksgäldskontorets ställning och för de förvaltningsåtgärder, som av fullmäktige vidtagits inom riksgäldskontorets olika verksamhetsområden. Den senast utkomna årsboken, som avser budgetåret 1943/44, innehåller text- och tabellmaterial till belysande av riksgäldskontorets verksamhet, varvid jämväl lämnats vissa uppgifter för tiden efter budgetårets utgång. Fullmäktige anse sig därför kunna, vad beträffar nämnda period, hänvisa till årsboken och inskränka sig sålunda här nedan till att allenast lämna en kompletterande översikt över riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1944.

Riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1944.

1934 års $3\frac{1}{2}$ % amorteringslån. Enligt för detta lån gällande bestämmelser skulle amorteringen av lånet börja den 1 oktober 1945. Med hänsyn till önskvärdheten av att under rådande förhållanden befria riksgäldskontoret och särskilt dess statsskuldboksbyrå från de omfattande förberedelsearbeten som ett påbörjande av amorteringen skulle nödvändiggöra — infordrande av alla utelöpande certifikat för anteckning av obligationsnummer å dessa m. m. — beslöto fullmäktige den 23 november uppsäga lånet till inlösen den 1 april 1945 och samtidigt erbjuda konvertering genom påstämpling av obligationer resp. certifikat av innehåll, att amortering å lånet icke skulle verkställas, att samtliga obligationer därigenom förfölle till betalning den 1 oktober 1974 och att lånevillkoren i övrigt inklusive rätten till förtida inlösen förbleve oförändrade. Konverteringen skulle ske endast i riksgäldskontoret och äga rum under tiden 6—16 december 1944. Vid konverteringstidens utgång hade för utbyte mot påstämplade obligationer resp. certifikat anmälts obligationsbelopp å sammanlagt 60 631 900 kr. motsvarande ca

86,6 % av lånebeloppet. Till inlösen återstodo obligationer å tillhopa 9 368 100 kr.

1940 års premieobligationslån. I mars 1944 beslöto fullmäktige uppsäga 1940 års premieobligationslån å 150 milj. kr. till inlösen efter vinstutlottningen i oktober 1944 och i samband därmed upplägga Svenska Statens premieobligationslån av år 1944 å 200 milj. kr., varav 150 milj. kr. voro avsedda för utbyte mot premieobligationer av år 1940. Sedermera fastställde fullmäktige tiden för inlösen av sistnämnda obligationer till den 10 januari 1945. Utbyte skulle äga rum under tiden 17 oktober—30 november 1944 och försäljning av de nya premieobligationerna, för vilka fastställdes ett försäljningspris tills vidare av 51 kr. för obligation, taga sin början den 27 september 1944. Inlösen, utbyte och försäljning skulle äga rum, förutom i riksgäldskontoret och riksbanken, å samtliga postanstalter samt hos banker, sparbanker, mäklare och kommissionärer. Försäljning av hela serier eller mot avbetalning skulle ej förekomma.

1944 års premieobligationslån är fördelat i 2 000 serier med 2 000 obligationer å 50 kr. i varje serie. Vinstutlottning sker varje år i april och oktober med början i april 1945. Sedan minst 20 utlottningar verkställt, äger riksgäldskontoret rätt att inlösa obligationerna med 50 kr. för obligation. Inlösen sker efter tre månader förut verkställd uppsägning. Vinstplanen upptager en högsta vinst å 250 000 kr., en vinst å 100 000 kr., en vinst å 50 000 kr., två vinster å 25 000 kr. o. s. v., inalles 20 000 vinster till ett sammanlagt belopp av 2 965 750 kr. Årligen utlottas alltså 40 000 vinster å sammanlagt 5 931 500 kr., vartill komma sex premier å 5 000 kr. vid varje utlottning såsom vid 1942 och 1943 års premiélån. Den årliga vinst- och premiesumman motsvarar en förräntning av 2,99575 %.

Konverteringen av 1940 års premieobligationslån gav till resultat, att obligationer å sammanlagt omkring 144 339 000 kr., motsvarande ca 96,2 % av lånets belopp, utbyttes mot obligationer av 1944 års lån. Före konverteringens början hade å sistnämnda lån försålts obligationer å omkring 47 000 000 kr. Vid konverteringstidens utgång återstodo alltså av det nya lånet obligationer å sammanlagt omkring 8 661 000 kr. Försäljning av dessa till ett fastställt pris av tills vidare 53 kr. tog sin början den 8 december och äger rum i riksgäldskontoret och riksbanken (med samtliga avdelningskontor).

Den 31 december hade genom försäljning eller utbyte placerats obligationer av 1944 års premieobligationslån till ett sammanlagt belopp av 194 788 150 kr.

1942 års 2 % statslån. För konvertering av detta lån å 500 milj. kr., vilket förföll till betalning den 15 december, beslöto fullmäktige i november att infordra anbud å skattkamarväxlar till motsvarande belopp och med en löptid av 16 månader. Växlarna skulle dagtecknas den 15 december 1944 och således förfalla till inlösen den 15 april 1946. Diskontot fastställdes till

1 $\frac{1}{2}$ % för år. Anbud skulle få avse större belopp än obligationsinnehavet; erforderlig reduktion skulle dock i händelse av övertäckning ske. Vid anbudstidens utgång hade utbyte mot växlar begärts för ett sammanlagt belopp av 486 600 000 kr., medan anbud därutöver avgivits å övertagande av växlar för tillhopa 107 500 000 kr. Fullmäktige antogo med erforderlig reduktion i anledning av övertäckning anbud å växlar till belopp av 500 milj. kr.

1944 års 3 $\frac{1}{2}$ % och 3 % statslån av den 15 mars. Sedan likvid influtit för verkställda teckningar å ifrågavarande lån, redovisades såsom statsskuld å lånen den 31 december 1944 resp. 223 777 500 kr. å 3 $\frac{1}{2}$ % lånet och 271 072 500 kr. å 3 % lånet.

1944 års 3 $\frac{1}{2}$ % statslån av den 15 december. Fullmäktige beslöto den 14 september 1944 upplägga ett nytt 3 $\frac{1}{2}$ % statslån, vilket skulle dagtecknas den 15 december 1944 och förfalla till betalning den 15 december 1954, dock med rätt för riksgäldskontoret att fr. o. m. den 15 december 1954 efter minst tre månader förut verkställd uppsägning inlösa lånet. Till lånet hörande obligationer skulle utgivas i valörer å 10 000, 5 000 och 1 000 kr. med ränteförfallodag den 15 december årligen.

Lånet utbjöds till parikurs och emissionen skedde i samverkan med riksbanken och de banker, som under senare år biträtt vid statslåneemissioner. Teckningen å lånet pågick under tiden 21 september—7 oktober 1944. Likvid för tecknade obligationer skall erläggas senast den 15 januari 1945 jämte efter den 15 december 1944 upplupen kuponränta. Vid likvid före den 15 december 1944 skulle gottgöras ränta efter 3 $\frac{1}{2}$ % från inbetalningsdagen t. o. m. sistnämnda dag.

Å lånet tecknades sammanlagt 494 138 000 kr., varav 6 100 000 kr. i statskuldförbindelser med samma löptid och ränta som till lånet hörande obligationer. Under december månad försålles till pensionsstyrelsen under hand obligationer av detta lån å 5 057 000 kr. till en kurs av 100 $\frac{1}{2}$ %. Den 31 december redovisades som statsskuld å lånet ett belopp av 480 023 800 kr., motsvarande dittills influten valuta för tecknade och försålda obligationer.

Svenska statens 3 % lån för inlösen av enskilda järnvägar. Kungl. Maj:t framlade i propositionen nr 42 för 1944 års riksdag förslag angående statsförvärv fr. o. m. den 1 juli 1944 av bl. a. Kristianstad—Hässleholms och Östra Skånes järnvägar. I skrivelse nr 126 anmälde riksdagen, att riksdagen godkänt berörda förslag. Kungl. Maj:t godkände därefter i brev den 28 april 1944 avtal angående ifrågavarande statsförvärv. Enligt avtalet skulle likvid härför utgå i statsobligationer å nom. 3 766 290 kr., löpande med 3 % ränta och förfallande till inlösen den 1 juli 1954.

Riksdagen anmälde vidare i skrivelse nr 276, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 186 beslutat, att aktierna i Stockholm—Västerås—Bergslagens nya järnvägsaktiebolag finge på villkor, som prelimi-

närt avtalats, förvärvas av staten. I brev den 2 juni 1944 godkände Kungl. Maj:t därefter sagda villkor. Enligt dessa skulle staten den 1 juli 1944 förvärva 114 840 av bolagets 150 000 aktier till ett pris av 168 kr. per aktie. Statens förbunde sig vidare intill den 1 juli 1945 att på anfordran inlösa övriga aktier i bolaget till nyssnämnda pris. En inlösen av samtliga aktier till detta pris skulle kräva en kapitalinsats av 25 200 000 kr. Av detta belopp skulle 24 750 000 kr. erläggas i form av statsobligationer, löpande med 3 % ränta och förfallande till inlösen den 1 juli 1954.

I anledning av statsmakternas ifrågavarande båda beslut hava fullmäktige utgivit ytterligare en emission — 1944 års emission — av förevarande lån. Obligationerna av denna, vilka äro utställda i valörer å 10 000, 5,000, 1 000, 500, 165 och 50 kr., löpa med 3 % ränta från den 1 juli 1944 och förfalla till betalning den 1 juli 1954 samt äro försedda med tio årsvis den 1 juli förfallande räntekuponger. Emissionen omfattade den 31 december 27 659 115 kr., varav 23 892 825 kr. motsvarade obligationer, lämnade som likvid för 144 805 aktier i Stockholm—Västerås—Bergslagens nya järnvägsaktiebolag.

Sparobligationer. Vid utgången av budgetåret 1943/44 hade såsom statskuld för utelöpande sparobligationer, första och andra emissionerna, bokförts ett belopp av kr. 94 831 943:50, motsvarande skillnaden mellan till riksgäldskontoret dittills redovisade försålda och sedermera inlösta obligationer. Den 31 december 1944 utgjorde statsskulden för utelöpande sparobligationer kr. 98 335 108:70.

Rikskonton. Inlåningen å rikskonton ökade under senare halvåret 1944 från kr. 3 034 684:71 till kr. 4 112 229:06.

Statsskuldförbindelser. Under senare halvåret 1944 försåldes statsskuldförbindelser till ett sammanlagt belopp av 53 100 000 kr., varav, såsom tidigare nämnts, 6,1 milj. kr. i samband med emissionen av 3 $\frac{1}{2}$ % lånet av den 15 december 1944. Övriga förbindelser å tillhopa 47 milj. kr., vilka övertagits av postsparbanken, löpa med en ränta av 3,25 % och förfalla till betalning efter omkring tio år.

Å andra sidan hava statsskuldförbindelser å tillhopa 13 500 000 kr. blivit inlösta, varför statsskulden på grund av upplåningen mot statsskuldförbindelser, som den 30 juni 1944 uppgick till 370 130 000 kr., vid årsskiftet den 31 december 1944 utgjorde 409 730 000 kr.

Lån hos statsinstitutioner och fonder m. m. Vid ingången av budgetåret 1944/45 uppgick den del av den fonderade statsskulden, vilken redovisas såsom lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., till kr. 313 147 661:59. Under senare halvåret 1944 ökades detta belopp med (netto) kr. 33 823 200:—, i följd varav här berörda del av statsskulden den 31 december 1944 utgjorde kr. 346 970 861:59.

Av staten övertagna lån. Riksgäldskontorets skuld för av staten övertagna lån uppgick den 30 juni 1944 till kr. 9 337 805:22. I samband med övertagande av Sölvesborg—Älmhults järnväg fr. o. m. den 1 juli 1944 övertog staten jämväl betalningsskyldigheten för ett lån hos aktiebolaget Svenska handelsbanken intill 650 000 kr. Vidare har riksgäldskontoret i anledning av vägväsendets förstatligande fr. o. m. den 1 juli 1944 övertagit förvaltningen av vägdistriktens låneskulder, uppgående nämnda dag — efter av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen verkställda kapitalåterbetalningar, för vilka styrelsen sedermera gottgjorts av riksgäldskontoret med kr. 30 722 928:64 — till kr. 8 088 439:55. Å andra sidan har riksgäldskontorets skuld för av staten övertagna lån under senare halvåret 1944 genom amorteringar och återbetalningar minskats med kr. 1 613 058:08, i följd varav skulden den 31 december 1944 uppgick till kr. 16 463 186:69.

Skattkamarväxlar. Den 1 juli 1944 utgjorde riksgäldskontorets skuld på grund av i marknaden försålda skattkamarväxlar 627,4 milj. kr., varav växlar å 327,4 milj. kr. förföllo till betalning den 30 september 1944, växlar å 100 milj. kr. den 4 november 1944 och växlar å 200 milj. kr. den 30 december 1944. Av växlarna per den 30 september inlöstes 77,4 milj. kr. samt omsattes 125 milj. kr. mot växlar per den 3 april 1945 och 125 milj. kr. mot växlar per den 30 januari 1946. Diskontot utgjorde för förstnämnda växlar 1 % och för växlarna per den 30 januari 1946 1 1/2 %. Växlarna per den 4 november 1944 å 100 milj. kr. inlöstes på förfallodagen, medan växlarna per den 30 december 1944 å 200 milj. kr. omsattes mot växlar till oförändrat diskonto av 1 %, förfallande den 30 juni 1945.

För stärkande av riksgäldskontorets kassaställning upplånades under augusti 1944 100 milj. kr. mot nya skattkamarväxlar, förfallande till betalning den 28 februari 1945. Diskontot för dessa växlar utgjorde 1 %.

På sätt förut omnämnts emitterades för konvertering av 1942 års 2 % statslån skattkamarväxlar å 500 milj. kr. förfallande till betalning den 15 april 1946 (diskonto 1 1/2 %). Skattkamarväxlar med samma löptid och diskonto utgavos vidare i utbyte mot ett av Aktiebolaget svenska kullagerfabriken i riksgäldskontoret deponerat belopp av 50 milj. kr.

Den 31 december 1944 uppgick sålunda beloppet av räntelöpande skattkamarväxlar till 1 100 milj. kr.

Beloppet av utelöpande, av riksbanken i *valutavårdande* syfte rekvirerade *skattkamarväxlar* (7 st.) uppgick den 1 juli 1944 till kr. 43 878 138:85. Dessa växlar förföllo den 31 juli 1944. Sistnämnda dag rekvirerade riksbanken en växel å kr. 18 917 745:81 och sedermera den 15 november ytterligare en växel å kr. 2 004 175:37. Båda växlarna förfalla den 31 januari 1945.

Riksgäldskontorets skuld för *växelkredit* nr 1 hos riksbanken, vilken kredit disponerats för finansieringen av statens upphandling av varor i utlandet, uppgick den 1 juli 1944 till 156 milj. kr. Sedan statens reservför-

rådsnämnd, som handhar upphandlingen, under senare halvåret 1944 till riksgäldskontoret återbetalat ett belopp av 26 milj. kr. vilket av riksgäldskontoret använts för nedbringande av växelkrediten, utgjorde riksgäldskontorets skuld för denna kredit den 31 december 1944 130 milj. kr.

Tillfällig upplåning i riksbanken. För mötande av utbetalningskrav på riksgäldskontorets kassa upptogs fullmäktige den 4 november 1944 i riksbanken ett tillfälligt lån å 75 milj. kr. Lånet återbetalades redan den 21 i samma månad.

Den genom riksbanken verkställda *inlåningen från vissa statsinstitutioner*, som den 30 juni 1944 uppgick till kr. 554 826 886:90, ökades under tiden t. o. m. den 31 december 1944 med kr. 107 602 712:34 till kr. 662 429 599:24.

Under senare halvåret 1944 har *domänverket* till förvaltning överlämnat överskottsmedel till belopp av sammanlagt 22 milj. kr. med villkor om medlens återbetalning 45 dagar efter skedd uppsägning.

Riksgäldskontorets skuld för medel, som till förräntning mottagits från *exportkreditfonden*, uppgick den 1 juli 1944 till kr. 1 470 074:14. Hela sagda skuld jämte ett under aug. månad mottaget belopp sådana medel av ytterligare kr. 29 925:86 återbetalades av riksgäldskontoret under senare halvåret 1944.

Vid budgetårets ingång den 1 juli 1944 uppgingo *postgirokontorets* i riksgäldskontoret deponerade medel till ett belopp av 35 milj. kr., varav 25 milj. kr. mot 2 % ränta och förfallande den 31 mars 1945 samt resterande 10 milj. kr. mot 2,45 % ränta och förfallande den 1 november 1945. Under senare halvåret 1944 överlämnade postgirokontoret för förräntning ytterligare sammanlagt 80,3 milj. kr., varav 27 milj. kr. på 16 månader mot 1,5 % ränta, 8 milj. kr. på 2¹/₂ år mot 2 % ränta, 15,3 milj. kr. på 6 månader mot 1 % ränta (motsvarande postgirokontorets innehav av nämnda dag förfallna skattkammarväxlar) samt 30 milj. kr. på 9 år mot 3 % ränta.

Efter överenskommelse insatte *Norrbottens läns landsting* i december 1944 i riksgäldskontoret på 16 månader ett belopp av 1 milj. kr. (motsvarande landstingets innehav av obligationer av 1942 års 2 % statslån), vilken deposition förräntas efter en räntefot av 1¹/₂ % för år. För landstingets räkning innestod den 31 december 1944 i riksgäldskontoret sammanlagt 7 milj. kr.

Den 1 juli 1944 innestod i riksgäldskontoret för *pensionsstyrelsens räkning* på samma villkor, som gälla för medel, insatta å uppsägningsräkning i affärsbanker, ett belopp av 5 milj. kr. Under senare halvåret 1944 har pensionsstyrelsen i riksgäldskontoret insatt ytterligare sammanlagt 12 milj. kr. Av de insatta medlen ha emellertid 8 milj. kr. disponerats för inköp för styrelsens räkning av obligationer av 1944 års 3¹/₂ % statslån av den 15 december samt 5 milj. kr. återbetalats till styrelsen. Riksgäldskontorets skuld till pensionsstyrelsen uppgick sålunda den 31 december 1944 till 5 milj. kr.

Riksgäldskontorets fordran hos *statskontoret* för lämnad *kassaförstärkning*, som den 30 juni 1944 uppgick till 5 400 milj. kr. ökade under tiden t. o. m. den 31 december 1944 med 700 milj. kr. och utgjorde sålunda sistnämnda dag 6 100 milj. kr.

Å *domänverkets rörliga kredit* i riksgäldskontoret utestod vid budgetårets ingång den 1 juli 1944 kr. 14 677 001:88. Sedan under juli månad krediten tagits i anspråk för ytterligare 500 000 kr., återbetalades hela det utestående beloppet under juli, augusti och september 1944 med resp. 1,5 milj. kr., 8 milj. kr. och kr. 5 677 001:88.

Försvarets fabriksstyrelses skuld till riksgäldskontoret å rörlig kredit i riksgäldskontoret ökades under senare halvåret 1944 med 3 milj. kr. och utgjorde den 31 december 12 milj. kr.

Exportkreditnämnden har under senare halvåret 1944 å sin kredit hos riksgäldskontoret lyft sammanlagt 1,5 milj. kr. Ränta å dessa medel utgår efter en räntefot av 1 % för år.

Fullmäktige ha jämväl för tiden efter den 1 juli 1944 anslagit medel för fortsatt *sparpropaganda*, huvudsakligen i form av annonser m. m.

1944 års riksdag har i anledning av framställning av fullmäktige och med bifall till av bankoutskottet i utl. nr 61 gjord hemställan anvisat medel för utförande av vissa avfuktninganordningar vid den för riksdagens behov under Timmermansordens fastighet i Stockholm samt visst angränsande markområde insprängda skyddsrumsanläggningen. Ifrågavarande arbeten påbörjades under hösten 1944 och komma att avslutas inom den närmaste tiden.

Stockholm den 11 januari 1945.

ANDERS ÖRNE

AXEL LINDQVIST

ARTUR RYBERG

KARL MAGNUSSON

ERNST ERIKSSON

AXEL STRAND

SAM LARSSON

/ Eric Öhlin.